

Euromaidan – Revolution of Dignity on the Focus of the Cultural and Artistic Space of Ukrainian Society

UDC: 323.27:7(477)(091)

DOI: 10.15421/172267

Kendus OlexsandraPh.D., Assoc. Prof., <https://orcid.org/0000-0001-5908-8383>, lesya.kendus@gmail.com*Lviv University of Trade and Economics (Lviv, Ukraine)*

Abstract

The article describes the main events of the Euromaidan - the Revolution of Dignity in November 2013 - February 2014 and its reflection through the paintings, art, literacy and poetic words, which were created during and after these events. The purpose of the article is to understand the phenomena of the Euromaidan - the Revolution of Dignity and its realities on the focus of the cultural and artistic space of Ukrainian society. The topic of the Revolution of Dignity is relevant on the focus of Ukraine's endless struggle for its independence, sovereignty, the right of freedom of choice, historical future, political system, economic development and cultural path. Historical-comparative, structural-functional, problem-chronological, complex, critical analysis and logical methods were used in the process of working on the topic research.

Conclusion: The main stages of the Euromaidan - the Revolution of Dignity were considered and analyzed, and the reflection of modern Ukrainian art on its events and phenomena was revealed. It was found that the artistic and cultural space enables each individual, in particular, and society as a whole system to experience emotions, share the intimate, not to forget and rethink the pages of Ukraine's historical past, and also demonstrates hope and faith in the future. It has been established that culture and art, through artistic means, are designed to preserve in various forms the memory of society about the processes that took place. Artists, comprehending historical events, reflected on them in their works, which find a new relevance through the flow of time already in the modern historical realities of Ukraine. Cultural space and art once again confirmed that Euromaidan and the Revolution of Dignity influenced the history of Ukraine as a sign and model of sacrifice, patriotism and heroism. It has been proven once again that in the most critical and important periods of our history there will be heroes willing to sacrifice their lives for the future of Ukraine as an independent democratic state.

Keywords: Euromaidan, Revolution of Dignity, history of Ukraine, cultural and artistic space, Ukrainian nation, society, personality

Citation: Kendus, O. (2022). Euromaidan – Revolution of Dignity on the Focus of the Cultural and Artistic Space of Ukrainian Society. *Grani*, 25(6), 35-44. <https://doi.org/10.15421/172267>

Євромайдан – Революція Гідності на фоні культурно-мистецького простору українського суспільства

Кендус Олександра*Львівський торговельно-економічний університет (Львів, Україна)*

Анотація

У статті характеризуються основні події Євромайдану – Революції Гідності у листопаді 2013 – лютому 2014 років та їх мистецьке відображення через засоби малярства, художнього та літературно-поетичного слова, які були створені як під час, так і після цих подій. Метою статті є осмислення явищ Євромайдану – Революції Гідності та їх реалій на фоні культурно-мистецького простору українського суспільства. Тема Революції Гідності є актуальною на тлі безперервної боротьби України за свою незалежність, суверенітет право на свободу вибору історичного майбуття, політичного устрою, економічного розвитку та культурного шляху. У процесі роботи над темою дослідження застосовано історико-порівняльний, структурно-функціональний, проблемно-хронологічний, комплексний, критичного аналізу та логічний методи.

Висновки: Розглянуто та проведено аналіз головних етапів Євромайдану – Революції Гідності та виявлено рефлексію сучасного українського мистецтва на її події та явища. З'ясовано, що мистецько-культурний простір надає змогу кожній особистості зокрема, та суспільству як цілісній системі пережити емоції, поділитися сокровенним, не забути і переосмислити сторінки історичного минулого України, а також демонструє надію та віру в майбутнє. Встановлено, що культура і мистецтво через художні засоби покликані зберігати у різних формах пам'ять суспільства про процеси, які відбулися. Митці осмислюючи історичні події рефлексували їх у свої творі, які знаходять нову актуальність крізь потік часу вже у сучасних історичних реаліях України. Культурний простір та мистецтво ще раз підтвердили, що Євромайдан та Революція Гідності увійшли в історію України як знак і вірець жертвності, патріотизму та героїзму. Вкотре було доведено, що у найкритичніші та найважливіші періоди нашої історії знайдуться герої, ладні пожертвувати власним життям заради майбутнього України як незалежної демократичної держави.

Ключові слова: Євромайдан, Революція Гідності, історія України, культурно-мистецький простір, українська нація, суспільство, особистість

Цитування: Кендус О. Євромайдан – Революція Гідності на фоні культурно-мистецького простору українського суспільства. *Науково-теоретичний альманах Грані*. 2022. Том 25. №6. С. 35-44. <https://doi.org/10.15421/172267>

Стаття надійшла / Article arrived: 30.11.2022

Схвалено до друку / Accepted: 29.12.2022

Вступ. Євромайдан – Революція Гідності – це сторінка нашої історії, яка не залишила байдужим жодного українця і прямо чи опосередковано наклала свій відбиток на кожному з нас. Це не просто боротьба за свободу, гідність і право громадян обирати шлях розвитку та перспектив своєї держави, яка тривала з листопада 2013 до лютого 2014 року. Це боротьба, яка, на жаль, не закінчилася, а триває і сьогодні в умовах повномасштабної агресії РФ проти України.

Тема Євромайдану – Революції Гідності та пам'ять про її героїв особливо **актуальна** на тлі безперервної боротьби України за свою незалежність та суверенітет. Вплив цих подій торкнувся усіх сфер суспільного життя української нації.

Аналіз літератури. Євромайдан – Революція Гідності у ретроспективі розвитку України є подією, яка відбулася відносно недавно. Однак, вона знайшла вже своє наукове осмислення та відображення в дослідженнях історичного та суспільно-політичного характеру. Хроніку цих подій, а також їх авторський аналіз з позиції людини-учасника Євромайдану – Революції Гідності та науковця викладено у монографії М. Винницького (2021), яка є однією з найновіших у науковому обігу. Ґрунтовним дослідженням також є монографія колективу авторів, упорядкована О. Задорожнім, в якій здійснено міжнародно-правовий аналіз подій під час Революції Гідності (Задорожній, 2014). Ці події, їх причини та наслідки також аналізуються в монографіях І. Загребельного (2014) та А. Wilson (2014), а також низці історіографічних статей.

Тема Революції Гідності знайшла свій вияв і в роботах великого пласту представників культури – митців України, зокрема, художників – О. Манна, В. Корчинського, Ю. Журавля, М. Діордічук, поетів – Ю. Іздрика, Д. Павличка, М. Савки, О. Ірванця, П. Кучера, письменників – О. Забужко (2014), А. Мухарського (2014), Ю. Андруховича та багатьох інших. Однак, комплексних досліджень культурологічних аспектів Революції Гідності здійснено не так багато. Серед цих розвідок можна виокремити монографію, присвячену художнім проявам Революції Гідності на Майдані 2013-2014 рр., написану українською культурологинєю, мистецтвознавицею Н. Мусієнко (2015). Також площин художньо-образотворчого, музичного, фотографічного зображення цих подій торкнулася А. Ложкіна (2019).

Мета даної статті полягає в тому, щоб осмислити явища Євромайдану – Революції Гідності та її реалій на фоні культурно-мистецького простору українського суспільства, зокрема, в образотворчому мистецтві, літературі та поезії, показати його невіддільність від суспільно-політичних процесів в Україні.

Застосовано наступні **методи дослідження**: історико-порівняльний, структурно-функціональний, проблемно-хронологічний, комплексний, критичного аналізу, логічний та інші.

Результати дослідження. Щоб осмислити напрямки та засоби мистецького відображення Революції Гідності варто зупинитися на основній хронології цих подій. Ще 21 листопада 2013 року Кабінет міністрів України офіційно оголосив про зупинення процесу підготовки до підписання угоди про асоціацію з Європейським Союзом. Таким чином, влада, очолювана В. Януковичем, грубо відійшла від законодавчо закріпленого міжнародно-політичного напрямку держави Україна. У відповідь на це в українських соціальних мережах, які є швидким, надійним, вільним та неконтрольованим владою засобом масової комунікації, поширилися заклики вийти на Майдан Незалежності у Києві. Українське суспільство миттєво об'єдналося, щоб разом відкрито висловити свій протест – це стало початком в українській історії подій, які отримали назву Євромайдан. Варто зазначити, що ці дні листопада для українців пов'язані з початком Помаранчевої революції 2004 року, коли розпочалися масові мітинги у Києві та в інших містах проти фальсифікації результатів президентських виборів. Адже тоді Центральна виборча комісія оголосила переможцем у другому турі В. Януковича, що явно суперечило даним екзитполів, які засвідчували перемогу В. Ющенка.

Отже, рівно через 9 років у ті ж дні листопада, але 2013 року знову розпочалася боротьба українців, але тепер уже проти влади, що очолював саме В. Янукович, і яка порушувала норми права, прагнення суспільства жити згідно з європейськими стандартами та право самостійно вибирати майбутнє. Головними причинами Революції Гідності можна означити: концентрація влади в руках тогочасного президента та його «сім'ї»; тотальна корупція; згорання демократичних прав і свобод; найнижчий із європейських держав індекс економічної свободи; наростання соціально-економічних проблем; і, найголовніша, – перетворення України на сателіта Російської Федерації.

24 листопада 2013 року в Києві відбулася велика хода та мітинг на Майдані Незалежності за участю понад 100 тисяч громадян (Головко, Палій, Черевко, & Янішевський, 2014, с. 6) – Євромайдан, фактично, швидко набрав обертів, поширюючись багатьма містами України. Його основною метою було повернення нашої держави до європейського шляху розвитку, долучення її до правового й економічного простору Європейського Союзу (Задорожній, 2014). Саме Євромайданом розпочались події, названі в сучасній українській історії як Революція Гідності.

У наступні дні пройшли перші страйки студентів. А каталізатором подальших подій стало застосування владою сили у ніч з 29 на 30 листопада, а саме розгін, затримання та побиття майданівців, серед яких було багато студентів. Від сутичок постраждало 112 активістів і 45 журналістів. Янукович виправдовував

застосування сили потребою встановити на Майдані «елку», каркас якої стане інсталяцією незламної боротьби українського суспільства протягом всієї Революції Гідності, постійним нагадуванням про незаконні та жорстокі дії влади. Кадри нічного побиття протестувальників миттєво облетіли соціальні мережі України. Наступного дня, 1 грудня, відбулося Всеукраїнське віче, на яке зійшлося понад 500 тисяч українців (Винницький, 2021). Через тиждень, 8 грудня, у Києві відбувся «Марш мільйонів» – Народне віче чисельністю понад мільйон учасників. Мітингувальники оголосили про блокування Адміністрації Президента, будівлі Уряду та інших установ, а на Бессарабській площі знесли пам'ятник Леніну – символу періоду більшовизму, тоталітаризму та знищення свободи та незалежності України. Демонтаж пам'ятників Леніну, так званий «ленінопад», поширився у багатьох населених пунктах. Однак, режим Януковича активізував репресії, було скалічено і побито тисячі активістів. Спочатку в регіонах, а згодом і в столиці силовики переслідували протестувальників. Паралельно режим намагався створити подібну Євромайдану – «Антимайдан», аби імітувати громадську підтримку влади (Головко, Палій, Черевко, & Янішевський, 2014, с. 8).

Революція Гідності тривала понад три місяці, з листопада 2013 р. включно з лютим 2014 р. Майданівці облаштували сцену, наметове містечко з осередками релігійних конфесій, пункти обігріву та надання медичної допомоги, організували загони самооборони, побудували барикади, тощо. Середмістя Києва стало осередком масового спротиву громадян, що виступали проти чинної влади та її антидержавницької політики.

Влада не могла змиритися з існуючим станом речей, а тому неодноразово силовики здійснювали атаки на блокпости та барикади Євромайдану. Зокрема, 11 грудня 2013 р. пізно ввечері силовики спробували зачистити Майдан Незалежності від протестувальників. Та завдяки згуртованості українців, використання соціальних мереж, а також дзвону Михайлівського Золотоверхого собору – храму, де в часи Київської Русі була кафедра першого митрополита, – інформація про штурм Євромайдану швидко поширилася. Тієї ночі у Михайлівському Золотоверхому Соборі знайшли прихисток поранені, а тисячі киян вийшли на вулиці, і хто чи міг добирався до Майдану Незалежності, щоб підтримати та не допустити зачистку протестувальників. Завдяки спільним діям – масовій підтримці суспільства та допомоги духовенства Української Православної Церкви Київського Патріархату, плани влади знову зазнали поразки.

Поштовхом до нового силового протистояння стало ухвалення тодішньою Верховною Радою, в якій більшість мала Партія регіонів та комуністи,

репресивних законів 16 січня 2014 року, які надавали органам державної влади більшу свободу дій у сфері покарання учасників акцій протесту і мали на меті криміналізувати опозицію та українське громадянське суспільство. Зокрема, ці закони, забороняли рух у колонах більше п'яти автомобілів, встановлення наметів, носіння шоломів, будь-яку допомогу протестувальникам, поширення інформації про силові структури тощо. Фактично, під їхню дію попадали всі ті, хто підтримував, допомагав, чи брав участь у Революції Гідності. Однак суспільство, всіма способами протистояло цим законам і висміювало їх, зокрема, замість касок протестувальники почали одягати на голови каструлі й казани.

Та найбільючіше корумпована влада почала діяти з 21 січня 2014 р., коли по учасниках акції протесту та журналістах почав стріляти снайпер. А 22 січня до Києва були стягнуті війська. Від куль снайпера під час сутичок у центрі столиці загинули активісти Майдану – вірменин Сергій Нігоян та білорус Михайло Жизневський. Вони стали першими у сумному для кожного громадянина-патріота України списку Небесної Сотні. Того ж дня в лісі під Києвом було знайдено тіло зі слідами тортур львів'янина Юрія Вербицького. До 18 лютого 2014 року вже налічувалося 9 загиблих. Саме на 20 лютого припадає пік розстрілів Героїв Небесної Сотні у центрі Києва. Цього дня у середмісті столиці загинуло та отримало смертельні поранення 48 осіб. Героями Небесної Сотні стали 107 загиблих, які були різними за віком, статтю, освітою, з різних куточків України та з-за кордону. Найстаршому – Іванові Наконечному – виповнилося 82 роки, а наймолодшому – Назарію Войтовичу – лише 17. Революція Гідності засвідчила: українці не просто обрали шлях до Європи, а й готові за нього боротися, відстоюючи власні права та свободи. У світі Україну почали сприймати як державу з власною самобутністю, історією та гідністю, здатну захистити суверенітет.

Революція Гідності стала масштабним протестом у новітній історії України, боротьбою українських громадян за свої права і демократичний європейський вибір. На ці події в Україні, які були переломними для нашої країни, реагувало мистецтво, звертаючись своєю мовою як до політиків, так і суспільства. Його творцями є митці, зокрема, художники, письменники, поети, які є невід'ємною частиною цього суспільства, а часто і його авангардом. Вони були причетними до формування культурно-мистецького простору під час та після подій Євромайдану та Революції Гідності, де самі ж митці як професіонали, так і аматори, реалізовували свої творчі проекти. Культурно-мистецьким простором можна визначити як конкретне місце-середовище (галерея, виставковий зал, театр, філармонія тощо), так і вияв творчості у різних галузях та напрямках мистецтва у певні історичні періоди.

Український художник і арткуратор Олекса Манн з перших днів Майдану був його активним учасником. Відчуваючи можливість соціального виступу українців митець почав писати картини, які можна вважати як такі, що передбачали його неминучість. Зокрема, його полотно «Викликай Бога Революції» з'явилась ще за два роки до Революції Гідності. А коли вона стала реальністю О. Манн став одним із засновників та учасників мабуть, першого прикладу чи вияву культурно-мистецького простору, під назвою «Мистецький Барбакан», який постав на Хрещатику у Києві,

безпосередньо на підступах до Майдану. Це була імпровізована галерея робіт різних художників, зведена із промислових піддонів і листів фанери. Там свої твори представили художники Іван Семесюк, Олекса Манн, Андрій Єрмоленко та інші. Картина О. Манна «Нове середньовіччя», в якій автор поєднав головні образи тих подій вже на теперішній час представлена в колекції Національного музею Революції Гідності у Києві (Редько, 2021). У «Мистецькому Барбакані» також відбувалися лекції, і навіть пройшов фестиваль малої прози. (Ложкіна, 2019, с. 494).

О. Манн «Нове середньовіччя»

Ще один учасник Революції Гідності – митець Василь Корчинський написав полотно, у якому зобразив події, які в кожного протестувальника чи співчуваючого найбільше візалися у пам'ять. На мою

думку, його картина «Майдан. Революція Гідності» – це своєрідний переспів української ікони Юрія Змієборця, де відображені два основні символічні образи – Добро, яке долає Зло.

В. Корчинський «Майдан. Революція Гідності»

Полотно В. Корчинського насичене символічною колористикою, де переважає колір болю, крові та перемоги. У той же час борці за свободу, за гідність є єдиною силою, є світлими особистостями як ті, що живі, так і ті, що вже допомагають як ангели та спільно долають ворогів-силовиків та ненависну владу у вигляді змія. Тривалість та біль подій зображених автором можна також зрозуміти за сонцем, яке трансформується у повний та молодий місяць. Митець показав і оплакування героїв, і вічні символи України – державний герб та прапор, символ тисячолітнього Києва – храм як втілення духовного і земного буття, а також символи Революції Гідності – шини, барикади, щити тощо.

Біля стели Незалежності у грудні 2013 р. відкрили галерею «АртМайдан»: художники (Матвій Вайсберг, Роман Мінін, Інара Багірова та інші) малювали свої картини на підтримку Майдану і виставляли їх просто неба. Ідея створити на Майдані своєрідну виставку належала студентам і випускникам Львівської національної академії мистецтв; до них приєдналися художники з Харкова та Києва (Мусієнко, 2015, с. 28).

Події на Майдані ще один художник, а також музикант, лідер гурту «OT VINTA» із Рівного, Юрій Журавель відтворював переважно полотнами у формі карикатури. Саме 21 листопада 2013 року, дізнавшись про рішення Януковича стосовно євроінтеграції, його гурт вийшов на Майдан і заспівав під банджо пісеньку «Янукович, ковчиг, ковчиг...». А вже наступного дня гурт «OT VINTA» дізнався, як багато людей зібралися на Майдані, і на півдорозі до Рівного повернувся назад до Києва, щоб бути безпосереднім учасником

цих подій (Одарченко, 2014). Невдовзі митець став автором шеврону самооборони Євромайдану, який він намалював ще в перші дні Революції Гідності. Шеврон виконаний в образі Архангела Михаїла, який своєю постаттю нагадує тризуб.

Митець писав: «Архангел Михаїл зразу став

Ю. Журавель «Шеврон Євромайдану»

нашим оберегом на Майдані. Потім я став часто помічати його на шевронах і бойових машинах на фронті російсько-української війни. Тепер він знову як жовтий скотч ідентифікує своїх, тих кому не байдужа доля України» (Журавель, 2018). А вже 1 лютого 2014 р. на Європейській площі біля готелю «Дніпро» у Києві була відкрита виставка робіт Ю. Журавля, де він представив серію від 60 до 70 малюнків у жанрі графіки. Митець розповідав: «Один раз зловив себе на тому, що я приходжу до дому, починаю малювати,

Ю. Журавель

і вже десь пів на четверту ранку, а я досі в пальто, в ботах сиджу за столом і щось малюю!» (Журавель, 2014). Його карикатури торкалися подій, про які пам'ятає кожен з нас, зокрема про студентів, які були побиті владою, однак символічно стали довбнею, яка насправді повернулася бумерангом на Януковича. І ще одна, яка була створена, як казав автор у той сам день, підписана «Покрашення», що зображала так звану «йолку». Дух українців, патріотизм та жагу до читання, а саме дотичності до нових знань, чи прекрасного, зображено ще на одній роботі, де на купі старих шин під прапором України сидить над книгою хлопчина, можливо вартовий Євромайдану.

Всі роботи художника Юрія Журавля вражають, вони наповнені силою, патріотизмом і критикою тодішньої влади. Митець сподівався, що його виставка триватиме до перемоги Революції Гідності і буде поповнюватися новими роботами. Але 18 лютого 2014 року, коли тривало жорстоке протистояння між майданівцями і силовиками, бійці «Беркуту» її не пощадили та спалили. Однак мистецькі твори Юрія Журавля не зникли безслідно, їх можна побачити за допомогою фото та відео, які поширювалися у соціальних мережах та на каналі YouTube (Журавель, 2014). Вони ще раз нагадують нам хронологію подій часів Революції Гідності.

Ю. Журавель

За вказаним посиланням можна побачити ще багато інших робіт художника Юрія Журавля, які викликать у кожного з нас різні емоції – сатиру і гнів, радість і сум, гордість і біль. Неможливо також

не згадати картину Юрія Журавля «Небесна сотня», яку автор написав 25 лютого 2014 року, коли вся Україна оплакувала своїх героїв, позбувшись тирана Януковича.

Ю. Журавель «Небесна сотня»

Марія Діордічук ще одна українська художниця, мешканка Києва, яка через свої полотна документувала історію подій Євромайдану та Революції Гідності. Ще маленькою дівчинкою, у семирічному віці, Марія Діордічук виграла свій перший конкурс, який відбувався в столиці Норвегії – Осло. Тепер її роботи представлені у приватних колекціях в Аргентині, Японії, США, Канаді та Чехії. Щоб писати свої роботи з натури Марія Діордічук мешкала разом з самообороною Майдану в Українському домі, перебуваючи у центрі протистояння, або ранесенько

приходила на Майдан майже щодня. Її вразив дух тих людей, які чітко знали свій фронт робіт і розуміли, що в ті складні дні лютого 2014 року можуть недочекатися нового ранку. Події під час Революції Гідності змінили спосіб мислення і буття мисткині і навіть, її зовнішність з глянцевого гламуру до простішого і щирішого. Відомою є її картини: «Ранок на Грушевського», що написана під враженням подій, коли силовики атакували Майдан; «Праотець» – як стверджує сама художниця – народилася після знущань «беркутівців» над козаком Гаврилюком.

М. Діордічук «Праотець»

І хоча у цій картині ми не бачимо обличчя праобразу, художниця символічним зображенням образу предків хотіла показати зв'язок, кожного з нас зі своїми героїчними прародичами – козаками, які стояли за свободу ціною свого

життя, і сьогодні як янголи допомагають у цій боротьбі. А ще картина «Suspense» або «Невідомість», в якій мисткиня втілила свої відчуття героїзму боротьби та невідомості завтрашнього дня.

М. Діордічук «Suspense» або «Невідомість»

Експозиція Марії Діордічук під назвою «Кольори свободи», яка налічувала 12 картин з Майдану, в червні 2014 року була виставлена в Києві, Львові, а також у столицях європейських держав – Естонії, Фінляндії та Данії.

Ще одна мисткиня-художниця фіксувала і відтворювала епізоди Революції Гідності. Зокрема, символом мирного громадянського протесту стала

фотографія в соцмережах львівського музиканта Маркіяна Мацеха, який 7 грудня 2013 р. зіграв на фортепіано під будівлею Адміністрації президента перед рядами беркуту. Це була мистецько-протестна акція під назвою «Піаніно для беркуту» (Ложкіна, 2019, с. 494). Рефлексією на цю суспільно-мистецьку акцію є мурал у Києві на станції метро «Осокорки», на якому зображена піаністка Антуанетта Міщенко.

Мурал на станції метро «Осокорки»

Подібні вияви мирного протесту суспільства відбувалися і в інших містах України, де також збиралися міні-Майдани.

Варто згадати ще одного майстра вуличного живопису під час Революції Гідності на імення #Sociopath, який у лютому 2014 року розмалював фасад одного з будинків на вул. Грушевського у Києві.

Це трилогія «Ікони Революції», яка складається з портретів Тараса Шевченка, Лесі Українки та Івана Франка, які зображені в контексті тогочасних реалій – подекуди з масками на обличчі, касками тощо. Під портретами творців літературного слова художник написав відповідні до даного часу цитати з їхніх творів.

#Sociopath «Ікони Революції»

Таким чином, митець підкреслював їхню символічну дотичність до цих складних, переломних та важливих для України подій, незважаючи на те, що цитати були написані більше століття тому. Через

півроку вже в 2014 році ця трилогія отримала статус пам'ятки історії. Однак через три роки (у 2017 р.) її знищили. Спроба інших митців відновити цей шедевр викликала незадоволення автора даного мистецького

проекту. Його реакція була зрозумілою та адекватною: «Ікони Революції» в оригінальному розмірі в одному екземплярі є у моєї колекції, так само, як і трафарети, якими я створював Трилогію у 2014-му. Вони все ще у майданівській сажі...» (Sociopath, 2017). Художник запевнив суспільство, що у відповідний час вони будуть відновлені.

Не менш важливу роль у відображенні подій під час Революції Гідності належить українським письменникам та поетам. Зокрема, відома поетеса, письменниця, філософиня, літературознавиця, публіцистка Оксана Забужко цим подіям присвятила свою книгу «Літопис самовидців: дев'ять місяців українського спротиву» (Забужко, 2014). Ця книга – це хроніка подій від листопада 2013 року до липня 2014 та їхнє відображення у соцмережах та блогах. Як зазнала авторка, критерієм для відбору текстів для внесення їх у антологію стало не менше п'ятисот поширень. Перші розпочинаються повідомленнями про побиття студентів, а останній запис в книжці датується 29 липня 2014 року. Цей твір у хронологічній послідовності через тексти більше 150 авторів (відомих літераторів, блогерів, журналістів та ін.) показує почуття, напругу, психологічні настрої в соціумі не лише під час Майдану, Революції Гідності, але і на початку гібридної війни та військових дій 2014 року, що розпочала путінська РФ проти України. Отже, читач отримує можливість торкнутися до історичних подій у реальному часі їхнього творення.

Події Революції Гідності, аналіз причин та наслідків, їхня оцінка осмислені Антіном Мухарським – українським письменником, актором, телеведучим та шоуменом, відомим під сценічним ім'ям Орест Лютий – у книзі «Майдан. (Р)еволюція духу» (Мухарський, 2014). Автор зібрав думки та позиції громадських діячів, істориків та філософів, художників та письменників акумульовані через інтерв'ю, есе та записів у щоденниках. «Народу України присвячується», – з такого напису починається перша сторінка альманаху «Майдан. (Р)еволюція духу». До нього увійшли 200 світлин, інтерв'ю з очевидцями, статті українських філософів та письменників, революційна поезія. Автор писав, що наша нація довго шукала в часи від проголошення в 1991 році в чому полягає українська національна ідея. Тому Революція Гідності дала чітку відповідь на це питання: «Воля – ключове слово нашої історичної та ментальної парадигми. Воля як свідомий акт особистості і як синонім свободи у лібертаріанському розумінні цього терміну. Воля як особиста відповідальність за свої вчинки, за Батьківщину і за її майбутнє» (Мухарський, 2014, с. 5). Автор стверджував, що боротьба нашого народу, нації за свободу і незалежність буде тривалою і важкою. Але світло і добро, які є уособленням України, переможуть темряву, чорноту і гнилість РФ.

Події Революції Гідності відображені у творчості визнаних українських поетів: Дмитра Павличка, Мар'яни Савки, Юрія Іздрика, Олександра Ірванця. Їхні вірші, в яких кожен зафіксував пережиті емоції, увійшли у збірку, під назвою «Небесна Сотня: антологія майданівських віршів (Воронюк, 2014), яку упорядкувала письменниця, режисерка, журналістка а також громадська діячка, член Національної спілки журналістів України, засновниця Всесвітнього дня вишиванки – Леся Воронюк. До цієї книги увійшли і поезії мало відомих авторів, свідомість і творчість яких відгукнулася на ці події.

Д. Павличко – поет, перекладач, літературний критик, публіцист, шістдесятник, громадсько-політичний діяч, реагуючи на події Революції Гідності, написав поезії, що об'єднані окремою збіркою (Павличко, 2014). Ці вірші не залишать байдужими до цих подій переважно усіх тих, хто їх прочитає та осмислить.

О. Ірванець – ще один відомий український поет, прозаїк, драматург і перекладач, видав збірку власних поезій, які також писалися по свіжих слідах пережитих подій. Як зазначав сам автор, відчуття, виражені у цих віршах – теж свіжі, але й різкі (Ірванець, 2014).

І ще про поезію, яку варто згадати – це вірші українського філософа, письменника, громадського діяча П. Кучера, що увійшли до збірки «Бог. Майдан. Війна» і були переважно написані протягом 2014–2017 рр. (Кучер, 2018).

Висновки. Екскурс в історичний період Євромайдану – Революції Гідності дає можливість осягнути розуміння поняття гідності як утвердження українського соціуму та особистості у всіх проявах їхньої ідентичності – громадянських, правових, морально-етичних, естетичних. Ці події знаходять доповнення і увиразнення разом з ідеями честі і рівності, поваги і самоповаги, а також відповідальності перед собою та іншими. У статті характеризуються основні події Євромайдану – Революції Гідності у листопаді 2013 – лютому 2014 років та їх мистецьке відображення через засоби малярства, художнього та літературно-поетичного слова. Культурний простір та мистецтво ще раз засвідчило, що Євромайдан та Революція Гідності увійшли в історію України як знак і взірць жертвності, патріотизму та героїзму. Вкотре було доведено, що у найкритичніші та найважливіші періоди нашої історії знайдуться герої, ладні пожертвувати власним життям заради майбутнього України як незалежної демократичної держави.

Отже, у даному дослідженні на основі історичних подій Євромайдану – Революції Гідності проведено аналіз двох складових елементів сучасного українського мистецтва та культури, а саме – образотворчого мистецтва, художнього та поетичного слова. Адже, мистецько-культурний простір надає змогу тим, хто його торкається, пережити емоції,

поділитися сокровенним, не забути і переосмислити сторінки історичного минулого України, а також дарує надію та віру в майбутнє. Культура і мистецтво через художні засоби покликані зберігати у різних формах пам'ять та емоції суспільства про процеси, які відбулися. Культурно-мистецький простір сформований в час Євромайдану – Революції Гідності був її гармонійною складовою частиною, який допомагав підтримувати дух протестувальників, виражав та акцентував на подіях та емоційному стані українського суспільства, яке відстоювало громадянські та демократичні цінності.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

- Винницький, М. (2021). *Український Майдан, російська війна*. Львів: Видавництво Старого Лева.
- Воронюк, Л. (2014). *«Небесна Сотня: антологія майданівських віршів»*. Чернівці: Видавничий дім «Букрек».
- Головко, В., Палій, О., Черевко, О., & Янішевський, С. (2015). *Революція Гідності 2013–2014 рр. та агресія Росії проти України*. Київ: Київський університет ім. Б. Грінченка.
- Данилюк, О. (2014). *Напівпровідник. Преторіанці: до і після революції*. Київ: Самміт-книга.
- Журавель, Ю. (2014). *Карикатури з ЄвроМайдану*. Відновлено з <https://www.youtube.com/watch?v=ldhY0-Pb17o>
- Журавель, Ю. (2018). Відновлено з <https://www.facebook.com/Zhuravelll/posts/2511803245529284/>
- Забужко, О. (2014). *Літопис самовидців: дев'ять місяців українського спротиву*. Київ: КОМОРА.
- Загребельний, І. (2014). *Майдан. Хроніки недореволюції*. Дніпропетровськ: Арт-Прес.
- Задорожній, О. (2014). *Українська Революція гідності, агресія РФ і міжнародне право*. Київ: К.І.С.
- Ірванець, О. (2014). *Пісні війни. Вірші останніх років*. Київ: Дух і літера.
- Кучер, П. (2018). *Бог. Майдан. Війна*. Львів: Дизайн-студія «Папуга».
- Ложкіна, А. (2019). *Перманентна революція. Мистецтво України XX – початку XXI століття*. Київ: ArtHuss.
- Мусієнко, Н. (2015). *Мистецтво Майдану*. К.: Р. К. Майстер-принт.
- Мухарський, А. (2014). *МАЙДАН. (Р)ЕВОЛЮЦІЯ ДУХУ: Мистецько-культурологічний проект*. К.: НАШ ФОРМАТ.
- Одарченко, В. (2014). *Юрій Журавель: Я згоден з цими виродками йти в пекло*. Відновлено з <https://www.radiosvoboda.org/a/25279708.html>
- Павличко, Д. (2014). *Вірші з Майдану*. Київ: Основи.
- Проект Ms. Майдан: Марія Діордічук. (2014). Відновлено з <https://www.youtube.com/watch?v=JFRzOdSJN4g>
- Редько, Т. (2021, Лютий 19). *Бунтарське мистецтво: як художники реагували на Революцію Гідності та інші протести у світі*. Відновлено з <https://life.pravda.com.ua/culture/2021/02/19/243978/>
- Sociopath. (2017). Відновлено з https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=776038335903212&id=127860240721028
- Wilson, A. (2014). *Ukraine Crisis: What It Means for the West*. Yale University Press.

REFERENCES

- Danylyuk, O. (2014). *Semiconductor. Praetorians: before and after the revolution*. Kyiv: Summit-book.
- Golovko V., Palii O., Cherevko O., & Yanishevskiy S. (2015). *The Dignity Revolution of 2013–2014 and Russia's Aggression against Ukraine*. K.: B. Hrinchenko University of Kyiv.
- Irvanets, O. (2014). *War songs. Poems of recent years*. Kyiv: Dukh y lytera.
- Kucher, P. (2018). *God. Maidan. War*. Lviv: Papuga design studio.
- Lozhkina, A. (2019). *Permanent revolution. Ukrainian art of the 20th and early 21st centuries*. Kyiv: ArtHuss.
- Mukharsky, A. (2014). *SQUARE (R)EVOLUTION OF THE SPIRIT: Art and cultural project*. Kyiv: NASH FORMAT.
- Musienko, N. (2015). *Art of the Maidan*. K.: R. K. Master print.
- Odarchenko, V. (2014). *Yuri Zhuravel: I Agree to Go to Hell with These Monsters*. Retrieved from <https://www.radiosvoboda.org/a/25279708.html>
- Pavlychko, D. (2014). *Poems from the Maidan*. Kyiv: Basics.
- Project Ms. Maidan: Maria Diordichuk. (2014). Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=JFRzOdSJN4g>
- Redko, T. (2021, February 19). *Rebel Art: How Artists Responded to the Revolution of Dignity and Other Protests around the World*. Retrieved from <https://life.pravda.com.ua/culture/2021/02/19/243978/>
- Sociopath. (2017). Retrieved from https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=776038335903212&id=127860240721028
- Voroniuk, L. (2014). *'Nebesna Sotnya: Anthology of Maidan Poems'*. Chernivtsi: Bukrek Publishing House.
- Vynnytskyi, M. (2021). *Ukrainian Maidan, Russian War*. Lviv: Stary Lev Publishing House.
- Wilson, A. (2014). *Ukraine Crisis: What It Means for the West*. Yale University Press.
- Zabuzhko, O. (2014). *The Chronicle of Self-Witnesses: Nine Months of Ukrainian Resistance*. K.: KOMORA.
- Zadorozhnyi, O. (2014). *Ukrainian Revolution of Dignity, Aggression of the Russian Federation and international Law*. Kyiv: K.I.S.
- Zagrebelskyi, I. (2014). *Maidan Chronicles of the Under-Revolution*. Dnipropetrovsk: Art-Press.
- Zhuravel, Yu. (2014). *Cartoons from EuroMaidan*. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=ldhY0-Pb17o>
- Zhuravel, Yu. (2018). Retrieved from <https://www.facebook.com/Zhuravelll/posts/2511803245529284/>